

пространен выбор ника по имени. Но, в отличие от женского стремления к красивости, здесь в основу кладется языковая игра, предполагающая возможное именованье владельца в дружеской компании (*Stasito, Tumok Ser355*). Либо ник нейтрально использует имя, возможно, с пометками для разграничения с иными пользователями (*Edward, Bogdan 2002, артем_о*). В основу ника мужчины кладут и имена героев книг и фильмов, такой ник обязательно будет содержать подтекст, понятный только владельцу и избранному кругу сетян (*Tuitsi, PanaКарло*). Мужской ник, актуализирующий внутреннее состояние хозяина, чаще всего будет содержать компонент одиночества, намек на загадочность, непонятность (*Одинокий, DIABOLOS, Danger*).

Таким образом, женские ники в большей степени демонстрируют высокую степень рефлексивности, сложные субъективно-модальные отношения с миром; мужские – психологическую и языковую игру, апелляцию к женской эмоциональности.

Итак, наше небольшое гендерное исследование Интернета позволяет сделать некоторые выводы. Сеть – один из коммуникационных каналов, парадигмальные параметры которого до конца не определены. Тем не менее мы уже сейчас можем отметить гендерную дифференциацию Сети. Общение личности в Интернете, в отличие от реала, отличается открытостью, отсутствием гендерной или какой-либо другой дискриминации. В то же время легкость погружения в виртуальное пространство приводит к «культурному серфингу», когда мозаичность общения, подходов, концепций размывает образ мира. Маргинализация личности становится условием и результатом участия в общении Интернета. Можно назвать следующие гендерные признаки Сети: развитие опосредованных форм человеческого общения, предполагающих явную гендерную окрашенность; усиление порождающего характера коммуникации (самовоспроизводимость); реализация в Сети различных не востребованных в реале личностных аспектов, возможность выхода из кризисных ситуаций через интернет-общение; расширение культурного фона коммуникации, ослабление традиции; выработка гендерных сценариев поведения; переход от монолога к диалогу; расширение гедонистических возможностей.

Литература:

1. Батай Ж. Жертвоприношения //Комментарии. – 1992. – №2.
2. Виртуальный знакомый. – <http://www.lover.ru>
3. Женщина в сетях Интернета. – <http://love.kulichki.ne/roman/story3.html>
4. ШеллиМ.,ШеллиП. Легко ли быть виртуальной? – <http://www.gagin.ru/internet/5/2.html>
5. Лосев А. Ф. Философия имени. – М., 1927.
6. Носик Н. Слово редактора. –<http://www.gagin.ru/internet/6/0.html>
7. Радулова Н. Осторожно, Интернет! // Огонек. – 2001. – №21.
8. Сарская Н. Электронный харассмент. – <http://www.gagin.ru/internet/6/3.html>
9. Синельникова Л.Н., Богданович Г.Ю. Введение в лингвистическую гендерологию. – Луганск – Симферополь, 2001.
10. Хейзинга И. Homo ludens. В тени завтрашнего дня. – М., 1992.
11. Фуко М. История сексуальности. Том 1. Жага познания. – Харьков, 1997.
12. Юркевич Е. Молчание игры. // Философия языка: в границах и без границ. – Харьков, 1999.

Поступила в редакцию 23.11.2002

СТРУКТУРА СЛОВОТВІРНИХ ПАРАДИГМ ЛСГ «РІДИНИ» В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Л. Б. Мартиновна

Одеський державний університет ім. І.І. Мечникова

Статья посвящена выявлению и описанию структуры словообразовательных парадигм и определению словообразующего потенциала ЛСГ «жидкости» в современном украинском языке.

Ключевые слова: словообразовательная парадигма, словообразующий потенциал, деривационное значение

Стаття присвячена виявленню та опису структури словотвірних парадигм та встановленню словотворчого потенціалу ЛСГ «рідини» в сучасній українській мові.

Ключові слова: словотвірна парадигма, словотворчий потенціал, дериваційне значення

The article is devoted to finding and description of structure of derivative paradigm and defining of derivative potential in lexical group “liquids” in modern Ukrainian language.

Key words: derivative paradigm, derivative potential, derivative meaning.

При визначенні об'єму назв рідин в українській мові знову виникає проблема розмежування лексико-граматичних груп. На відміну від усіх інших розрядів, ЛСГ “рідини” вже неодноразово стала об'єктом дослідження як в українській, так і в російській мові (див.праці А.М.Бююн [1], В.В. Грещук [2], О.Д.Микитин [3] та деякі інші). І кожного разу чисельний склад групи визначався порізному, коливаючись від 40 до 120 слів. Думається, що це пов'язано із різними підходами і різними кінцевими цілями досліджень. Якщо за основний визнати семантичний підхід і формувати групу із лексем, до складу значення яких входить сема “рідина”, то слід очікувати, що кількісні показники будуть значними. В такому разі одну ЛСГ складатимуть такі тематично різнопланові слова, як *нафта, сік, бензин, вишнівка, суп, молоко, одеколон, оцет, вода* та под.

Якщо ж мова йде про тематичний поділ такої великої частини словника, якою є одинні іменники, то виникає проблема неодноразового перетину груп, в результаті чого одні й ті ж лексеми можуть одночасно потрапляти до різних тематичних угруповань. Так, іменники *ацетон, гліцерин, гумілак, йод, лак, лізол, оліфа, скитидар* та багато інших можуть бути віднесені як до ЛСГ “рідини”, так і до ЛСГ “матеріали”.

Назви різноманітних і багаточисельних напоїв, настоянок, чаїв, рідких молочних продуктів типу *лимонад, слив'янка, молоко, кефір, йогурт* і под. можуть бути зараховані до назв рідин за одноіменною семою у значеннях і до назв продуктів харчування за тим самим принципом.

Отже, для розмежування розрядів не завжди достатньо однієї семантики. Значні можливості і перспективи у цьому плані виявляє така дериваційна категорія, як словотвірна парадигма. З її застосуванням стає неможливим об'єднання у одній ЛСГ лексем *молоко і гліцерин*, тому що їх словотвірні парадигми суттєво різняться, пор.: *молоко – молочко, молочник (особа), молочник (ємкість), молочарня, молочниця, молочний; гліцерин – гліцеиновий, гліцеиинити*.

Структура СП лексеми *молоко*, з одного боку, відрізняє його від парадигм ЛСГ “матеріали”, до якої належить найменування *гліцеиин*, з другого – об'єднує з парадигмами ЛСГ “продукти харчування”. Різниця обумовлена перш за все стилістичним маркуванням слів.

Урахування комплексу критеріїв – семантичного, словотвірного, стилістичного – призводить до необхідності виділити лексеми *вода, бальзам* – “густий, духмяний сік декотрих рослин”, *живиця, жовч, кров, латекс, лімфа, молочко* (4) – “білуватий сік злакових рослин”, *нектар* (2 бот.) – “цукристий сік, що виділяється нектарниками вищих рослин”, *пасока, плазма, піт, рідина, синовія* (спец.), *слиз, слина, сік* – “складова частина рослинних і тваринних кліток”, *сльоза* (всього 19 слів) у окрему ЛСГ, відчленувавши її від ЛСГ “продукти харчування – напої” і від ЛСГ “матеріали – рідини”. Перераховані слова називають особливі рідини – ті, що містяться у організмах людей, тварин чи рослин.

Характеристика твірних: це переважно однозначні лексеми, окрім іменників *бальзам, вода, сік*, у яких основне значення “рідина” породжує метонімічне значення “напій”; в основному стилістично нейтральні, за винятком таких термінологічно маркованих, як *синовія* (спец.) – “тягуча прозора рідина між суглобами”; *пасока* – “рідина в клітинах живого організму”, *сочиво, заст.* – “сік конопляних, макових та інших зерен”; *латекс* – “білуватий сік злакових рослин”; із словотвірної точки зору серед твірних є як похідні, так і непохідні основи.

СП має три частиномовних блоки.

У **субстантивному блоці** основним є значення “конкретний предмет”, що реалізується у назвах: а) рослин (*бальзамник, бальзамін, молочай, кривавник* – “деревій”), б) дрібних пташок, тварин (*нектарка* – “птах родини горобцеподібних”, *слизняк, слизовик* – “нижча безхлорофільна рослина”), в) захворювань (*водянка, молочниця, пітниця, слинівка* (слинявка – західноукраїнська назва *ящура*), деяких побутових речей (*пітник* – частина упряжі, *слинявчик* (розм.) – “нагрудник для немовлят”), г) локативів (*нектарник* – “орган рослин, що продукує нектар”).

Поодинокими є деривати з іншими значеннями: агентивним (*слинтяй, слинько*), речовинним (*кров'янка* – “ковбаса, приготована з добавкою крові”, *пасока* – 1 рідина, що міститься в клітинах, тканинах, порожнинах живого організму; *сік*; 2. цукриста рідина в стеблах та коренях живих рослин; *сочиво* – “сік конопляних, макових та інших зерен”; *сукровиця* – один із компонентів крові).

Модифікаційні значення теж мають невеликий діапазон: найбільш частотні пестливі утворен-

ня (*бальзамчик, живичка, кровіця* (н.-поет.), *крівця* (н.-поет.), *нектарчик, слинка, слиночка, водичка, водиця, рідинка*), хоча вони й утворюються не від кожного твірного з причини його термінологічності (*жовч, латекс, лімфа, плазма, синовія*) чи похідного характеру (*пасока, сукровиця*) або через несумісність семантики похідного з семантикою форманта (*піт, слиз*).

Значення одиничності (“одна крапля рідини”) теж реалізується тільки у похідному: *кривинка, сльозина, сльозинка*.

Ад’єктивний блок поділяється на зони синтаксичної та лексичної деривації.

Набір конкретизуючих семем у відносних прикметниках, як завжди, досить широкий і відкритий до різних доповнень. Найбільш регулярно конкретизуючою семемою у значеннях прикметників (в основному із суф. -ов, -н, -ян) виступає конкретизуюча семема “який містить у собі те, що...”, пор.: *жовчний, водяний, кров’яний, бальзамний, латексний, лімфатичний, слизький (3), рідинний*.

Регулярною є також конкретизуюча семема “який виділяє те, що...”, яка прогнозується семантикою іменників і реалізується у поєднанні з назвами відповідних залоз внутрішньої секреції: *жовчний міхур; лімфатична, слинна, слизова, слізна (сльозова), потова залоза*.

Третью конкретизуючою семемою є типова для відречовинних прикметників конкретизуюча семема “зроблений, виготовлений з того, що ..., з тим, що..., з використанням того, що ...”, пор.: *бальзамний (бальзамічний) напій, нектарний сік, плазмовий замітник, кров’яна ковбаса*. Індивідуальні конкретизуючі семемі маємо у прикметниках *кров’яний (кольору крові), бальзамічний (2) – цілющий; слизний (3) – схожий на слиз, неприємний; слізний (сльозовий) у четвертому значенні – “жалібний, розрахований на співчуття”; жовчний – “злосливий, роздратований”; потовий – “зароблений важкою працею”*.

Комбінації конкретизуючих семем різні, але найчастіше поєднуються КС “який містить у собі те, що...” і “який виділяє те, що ...” плюс індивідуальна сема переносного характеру (остання є факультативною).

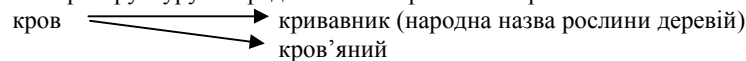
Лексичні деривати *водянистий, кров’янистий, кровистий, слизистий, слизуватий, кривавий, слинявий, пітливий* передають такі значення: “який містить дану рідину у великій кількості” (*водянистий, кров’янистий*), “подібний до того, що ...” (*слизистий, слизуватий, кровистий, кривавий (3), кров’яний (2) (“кольору крові”)*); “який виділяє дану рідину у великій кількості” (*слинявий, пітливий*); “безхарактерний, нікчемний – про людину” (*слинявий*); “енергійний, діяльний” (*кровистий*).

Дієслівний блок містить похідні із значенням “виділяти те, що...” часто з додатковим кількісним показником “у великій мірі, багато”: *кривавити, кровавити* (заст.), *кров’янити* (рідко), *кровити; пітніти, слинити, слизити* (“покриватися слизом”), *сочити* (“випускати, виділяти краплями яку-небудь рідину”). Дієслово *бальзамувати* має інше значення – “наділяти тим, що ...”.

Типова словотвірна парадигма ЛСГ “Рідини” містить такі семантичні місця: у субстантивному блоці – “конкретний предмет”, “речовина”, “особа”, “пестливість”, “одиночність”. У ад’єктивному блоці – “який відноситься, стосується до того, що називається твірною основою”, “який містить у собі те, що...”, “який містить у собі багато того, що...”, “який виділяє те, що ...”, “який виділяє багато того, що ...”, “виготовлений з того, з тим, що ...”, “подібний до того, що...”. У дієслівному блоці – “виділяти те, що ...”, “наділяти тим, що ...”.

Основна мікроструктура містить 2 значення: “конкретний предмет” і “який відноситься до того, на що вказує твірна основа”. Виявлена дериваційна мікроструктура наявна в усіх конкретних парадигмах розглянутої ЛСГ.

Як приклад наведено мікроструктуру з парадигмами з вершиною “кров”:

Словотворчий потенціал групи складає – 2,7 одиниці.

Література:

1. Боюн А.М. Иерархия семантической структуры вершины словообразовательного гнезда (на материалах СГ со словом – вершиной *вода*): Автореф. дис... канд. філол. наук. – К., 1995. – 16 с.
2. Грещук В.В. Поняття словотвірної парадигми в сучасній дериватології.// Мовознавство. – 1985. – №1. – С.21-27.
3. Микитин О.Д. Структурно-семантична типологія словотвірних парадигм іменників у сучасній українській мові. 10.02.01 – українська мова: Автореф. дис... канд. філол. наук. – Івано-Франківськ, 1998. – 20 с.

Поступила в редакцію 26.11.2002